

بررسی اصول اخلاق حرفه ای و راهکارهای بهبود آن

یوسف آقچلی^۱، مهدی صالحی نیا^۲، صفیه پوری^۳، مهین خرمالی^۴

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد، واحد علی آباد کتول

^۲ دکتری مدیریت آموزش عالی، استاد دانشگاه آزاد، واحد علی آباد کتول

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد، واحد علی آباد کتول

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزش عالی، دانشگاه آزاد، واحد علی آباد کتول

چکیده

هر مجموعه سازمانی دارای کدهای اخلاقی متناسب با ساختار حرفه ای خود است که اخلاق حرفه ای نام دارد. هدف این مقاله مروری که به کمک مطالعات کتابخانه ای و بررسی کتب و مقالات مرتبط تهیه و جمع آوری شده است. بر اساس مبانی اخلاق حرفه ای هر انسان باید خود را ملزم به رعایت اصول اخلاقی بداند و به جهت جایگاه تاثیر گذاری که بر رفتار و افکار دیگران دارد خود را آراسته به فضایل اخلاقی بداند. اخلاق حرفه ای به چگونگی رفتار، ادب و عمل شخصی هنگام انجام کار حرفه ای میپردازد. در واقع مجموعه ای از اصول و استانداردهای سلوک بشری هست که رفتار افراد و گروه ها در یک ساختار حرفه ای را تعیین میکند و مفهوم آن از علم اخلاق اتخاذ شده است.

واژه‌های کلیدی: اخلاق حرفه ای، اصول اخلاق حرفه‌ای، راهکارهای اخلاق حرفه ای

مقدمه:

اخلاق حرفه ای می تواند نقش بسزایی در اثربخشی و موفقیت این نهاد ایفا نماید. چرا که عدالت به عنوان رسالت دستگاه قضایی، یک از شاخص های اخلاق حرفه ای محسوب شده و این نشان از وسعت و گستردگی این سازه دارد و در صورت شناخت جامع آن که مستلزم تعریف و عملیاتی نمودن مؤلفه ها و شاخص های مربوط به آن می باشد، می توان به صورت همزمان توقعات و انتظارات سه جناح عمده یعنی؛ مراجعان، کارکنان و جامعه را لحاظ و تامین نمود (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۱). اخلاق حرفه ای می تواند از راه تنظیم بهتر روابط، کاهش اختلاف و تعارض و افزایش جو تفاهم و همکاری و نیز کاهش هزینه های ناشی از کنترل، عملکرد را تحت تاثیر قرار دهد. از این رو لازم است کارکنان در جهت ارتقای اخلاقی سازمان گامهایی را بردارند (مختارپور و سیادت، ۲۰۰۹: ۲۹-۳۳) اخلاق حرفه ای، مسوولیت اخلاقی فرد از حیث شغل است. هر چه اخلاق حرفه ای در مدرسه از سوی مدیران و معلمان بیشتر مورد توجه قرار گیرد مدرسه در نیل به اهداف پیش بینی شده توفیق بیشتری می یابد.

اخلاق حرفه ای در تصمیم گیریها و خط مشی های سازمانی همچون منابع انسانی، منابع مالی، مدیریت تولید، اهمیت دارد (پورحیدر و همکاران، ۱۳۹۸). می توان گفت اخلاق اعتقاد به اصولی است که شاخص نیک و بد زندگی بوده، تمیز دهنده است از وجدان آدمی نشأت می گیرد، اعتقادی است مستقل بدون چشمداشت و نامحدود، با قدرت سیالیت زیاد ملازم با روح نوع دوستی و برانگیزشهایی بنا می شد که منافع زودگذر و اغراض خودخواهانه را فدای خواسته های والا و دوراندیشانه می کند (علیزاده، ۱۳۹۰). در جامعه ای که احساس مسوولیت وجود دارد رعایت اخلاق از مهم ترین ویژگی صنعت است. اخلاق علم است که صفات نفسانی خوب و بد و اعمال و رفتار اختیاری متناسب با آنها را معرفی می کند و شیوه تحصیل صفات نفسانی خوب و انجام اعمال پسندیده و دوری از صفات نفسانی بد و اعمال ناپسند را نشان می دهد. بر اساس تعریف ذکر شده علم اخلاق علاوه بر گفت و گو از صفات نفسانی خوب و بد از اعمال و رفتار متناسب با آنها نیز بحث می کند (کیا و ساپی، ۱۳۹۸) نصیری در سال ۲۰۱۶. در نظریه خود اخلاق حرفه ای را مورد بررسی قرار داد. وی اثبات کرد که اخلاق حرفه ای یک مساله آموزش محور است. وی برای اخلاق حرفه ای برخی اصول را در نظر گرفت. این اصول عبارت بودند از:

۱- ارزش های مرتبط با رفتارهای فردی.

۲- ارزش های مرتبط با رفتارهای جمعی.

۳- میل و گرایش به انجام رفتار درست.

اخلاق، جمع خُلُق است. دو کلمه خُلُق و خَلَق در لغت عرب از یک ماده اند. مراد از خَلَق، چهره ظاهری و ساختمان طبیعی، و مراد از خُلُق، ویژگی های نفسانی و صفات معنوی است که در درون آدمی رسوخ دارند و ثابت اند و به روح، شکل خاصی می بخشند؛ ولی از نظر ظاهری، مشهود نیستند. خُلُق ملکه ای است نفسانی که موجب می شود عملی به آسانی و بدون نیاز به تفکر و تأمل، از انسان صادر شود (کتابچی، ۱۳۸۳، ص ۱۷). اخلاق در حقیقت، ملکاتی است که در نفس انسان حاصل می شود و بر سلوک و رفتار او تأثیر می گذارد؛ یعنی به اعمال انسان در زندگی جهت می دهد. اخلاق، حالتی درونی است که آن را از کردار و رفتار فرد کشف می کنیم (زمانی فریزهندی، ۱۳۸۱، ص ۷۱). همچنین اخلاق را به مجموعه ای از صفات روحی و باطنی انسان تعریف کرده اند که به صورت اعمال و رفتاری که از خلقیات درونی انسان ناشی می شود، بروز ظاهری می یابد. بدین سبب گفته می شود که اخلاق را می توان از راه آثارش تعریف کرد. استمرار یک نوع رفتار خاص، دلیل بر آن است که این رفتار یک ریشه درونی و باطنی در عمق جان و روح فرد یافته است که آن را خلق و اخلاق می نامند (تولایی، ۲۰۱۰، ص ۱). اخلاق در

معنای تشخیص درست از نادرست و خوب از بد، به‌عنوان یکی از شاخه‌های فلسفه، همیشه موضوع مورد بحث فیلسوفان بوده است (رحمان سرشت و دیگران، ۲۰۰۹، ص ۱). بیشتر قواعد اخلاقی در یک فرهنگ نسبت به فرهنگ‌های دیگر و در زمان‌های مختلف، تفاوت می‌کند (هس مر، ۱۳۸۲، ص ۱۱۳). به‌عبارت‌دیگر، نسبت‌گرایی اخلاقی باعث می‌شود که آنچه در یک جامعه، عملی درست نامیده می‌شود، در فرهنگ یا جامعه‌ای دیگر نادرست تلقی شود و میزان ابهام و بعضاً تعارض در ارزش‌ها افزایش یابد (رحمان سرشت و دیگران، ۲۰۰۹، ص ۱). اخلاق را گاهی به چند قسم تقسیم می‌کنند: اخلاق فردی؛ اخلاق اجتماعی؛ اخلاق خانواده؛ اخلاق معلم؛ اخلاق دانشجو و... . تقسیمات اخلاق، به‌اعتبار ارتباطات و موقعیت‌های مختلفی است که انسان دارد. انسان در رابطه‌ها و موقعیت‌های گوناگونی قرار دارد؛ در خانه، در موقعیت پدر، مادر، همسر یا فرزند است و با اعضای دیگر خانواده رابطه دارد؛ در کوچه و محله، همسایه است و با همسایگان دیگر رابطه دارد؛ در جامعه، در موقعیت شغلی خویش، یا معلم و مربی است یا متعلم و متربی؛ گاه طبیب است، گاه فرمانده، مدیر یا رئیس. شخص در هر یک از این موقعیت‌ها، به‌تناسب با افراد رابطه دارد (واثقی، ۱۳۸۴، ص ۲۲).

برخی از مؤلفه‌ها که توسط بعضی از سازمان‌ها حرفه‌ای برای اخلاق حرفه‌ای مطرح می‌شود عبارتند از:

✓ صداقت ✓ راست‌کرداری ✓ شفافیت ✓ مسئولیت‌پذیری ✓ رازداری ✓ بی‌طرفی ✓ احترام ✓ تابع قانون بودن

چطور اخلاق حرفه‌ای را در خود پرورش دهیم؟

شما می‌توانید با انجام دقیق و با تمرکز وظایف خود در زمان کار، مهارت‌های اخلاقی کاری قابل توجهی از خود نشان دهید.

مهم‌ترین نکات بهبود اخلاق کاری:

۱) سفیر شرکت باشید: در ارتباطات حرفه‌ای و شخصی نگرش مثبتی نسبت به شرکت داشته باشید. به دنبال راه‌هایی برای پیشرفت کسب و کار باشید، حتی اگر خارج از محدوده شغلی شما هستند.

۲) مسئولیت‌های حرفه‌ای را در اولویت قرار دهید: در زمان کار، حضور موثر خود را حفظ کنید، در جلسات به موقع حاضر شوید. سعی کنید قرارهای شخصی را در زمانی بگذارید تا تداخلی با برنامه کاری شما نداشته باشد و فقط هنگام صرف ناهار با تلفن همراه خود تماس شخصی بگیرید.

۳) توسعه فردی

به طور مستقل به دنبال راه‌هایی برای بهبود عملکرد شغلی مانند شرکت در کلاس‌های مختلف، مطالعه کتاب، گوش دادن به پادکست و شرکت در سمینارها و وبینارهای مختلف، باشید.

۴) بر کارهای خود نظارت کنید

کارهای خود را از نظر کیفیت و ثبات دوبار بررسی کرده‌اید، ارائه دهید. زمان خود را به درستی مدیریت کنید تا بتوانید پروژه‌ها را تکمیل کرده و به هر کار زمان و توجه لازم را اختصاص دهید.

۵) به دیگران احترام بگذارید

با دیگران در محیط کار مودبانه صحبت کنید. تعاملات خود را حرفه‌ای نگه دارید و به اصول و شخصیت دیگران احترام بگذارید. بحث احترام، تایید یا رد نظر یا عقاید دیگران موضوع دیگری است که در این بخش مجال بحث در مورد آن نیست اما شما همواره میبایست سیاست رفتاری خود را در برابر دیگران بر مبنای احترام قرار دهید.

برای اخلاق حرفه‌ای باید موارد زیر را در نظر بگیرید:

به موقع حاضر شدن در محل کار؛
کمی بیشتر سر کار ماندن؛
انجام کار، بیشتر از حداقل مقدار؛
بهبود و توسعه مهارت‌ها؛
قبول کردن انجام بخشی از کار در خانه.

نتیجه گیری:

جامعه ما نیازمند آن است تا ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای مانند دلبستگی به کار، روحیه مشارکت و اعتماد، ایجاد تعامل با یکدیگر و... تعریف، و برای تحقق آن فرهنگ‌سازی شود. امروزه بسیاری از کشورها در جهان صنعتی به این بلوغ رسیده‌اند که بی‌اعتنایی به مسائل اخلاقی و فرار از مسئولیت‌ها و تعهدات اجتماعی، به از بین رفتن بنگاه می‌انجامد. به همین دلیل، بسیاری از شرکت‌های موفق برای تدوین استراتژی اخلاقی احساس نیاز کرده، و به این باور رسیده‌اند که باید در سازمان یک فرهنگ مبتنی بر اخلاق رسوخ کند. از این‌رو، کوشیده‌اند به تحقیقات درباره اخلاق حرفه‌ای جایگاه ویژه‌ای بدهند. سازمان‌ها یک‌شبه به موفقیت نمی‌رسد. دستیابی به موفقیت فرایندی است، پس باید آهسته و پیوسته حرکت کرد. اخلاق حرفه‌ای در سازمان هم از ارکان موفقیت است، بنابراین نمی‌توان انتظار داشت با نوشتن منشور اخلاق حرفه‌ای روی در و دیوار سازمان آن را گسترش داد. برای تحقق حرفه‌ای‌گری، باید کارکنان از درون به ارزش‌ها و اصول سازمان مقید شوند. این درونی‌سازی اخلاق حرفه‌ای در سازمان ممکن نیست مگر با ایجاد محیط کاری پویا و انعطاف‌پذیر که برطرف‌کننده نیازهای کارکنان باشد.

پیشنهادات:

باید بدانید اخلاق قوی کار در بازار کار امروز یک الزام است. این روزها داشتن یک اخلاق کاری مناسب برای موفقیت شغلی بیش از هر زمان دیگری اهمیت پیدا کرده است؛ چراکه در حال حاضر بازار کار آنقدر رقابتی است که اگر اخلاق کاری خوبی نداشته باشید، کارفرمایان به سادگی دنبال شخصی خواهند رفت که مهارت‌های نرم و اخلاق کاری بهتری داشته باشد. فراموش نکنید در دنیای واقعی کم پیش می‌آید که به شما فرصتی دومی پیدا داده شود، پس یک اشتباه ممکن است برای شما هزینه گزافی داشته باشد. پس رعایت اصول اخلاقی کار مهم‌ترین قسمت موفقیت در حرفه شماست. اخلاق کاری مجموعه‌ای از ارزش‌هاست که بر اساس مفاهیم نظم، انضباط و سخت‌کوشی بنا شده است. داشتن اخلاق کاری به شما این امکان را می‌دهد که خود را برای انجام کارهای حساس، سخت، چالشی و... آماده کنید. از طرفی شکل‌گیری عادت‌های خوب مانند تمرکز، داشتن انگیزه، تعهد و... در شما می‌تواند کارفرمایان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در نظر داشته باشید که اخلاق حرفه‌ای شما بر تخصص و تجربه کاری مقدم است. اگر به ویژگی‌ها و صفات اخلاقی مثبت شهرت داشته باشید، همه می‌خواهند شما را کنار خود و در تیم‌شان داشته باشند. همین موضوع می‌تواند به فرصت‌های بیشتر و پیشرفت شغلی منجر شود.

منابع:

- یوسفی، یحیی؛ نصر اصفهانی، علی؛ کاظمی، علی (۱۳۹۷). وضعیت رعایت بعد انسانی اخلاق حرفه‌ای در نظام قضایی، اخلاق در علوم و فناوری، شماره ۲، صص ۳۹-۵۱
- پورحیدر، رحیمه؛ حسنی، محمد؛ مرتضی‌نژاد، نیلوفر؛ نویسنده مسئول: سامری، مریم (۱۳۹۸). روابط ساختاری اعتماد سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و ساختار سازمانی با اثربخشی مدرسه با نقش میانجی ارزشیابی عملکرد معلمان، آموزش و ارزشیابی، شماره ۴۷، صص ۹۳-۱۱۶.
- علیزاده، مهدی، (۱۳۹۰)، اخلاق چیست؟ تحلیلی فرا اخلاقی از مفهوم (حیث اخلاقی)، پژوهش‌های اخلاقی سال اول شماره سوم.
- کیا، علی اصغر؛ سایی، عبدالمنان (۱۳۹۸). جایگاه اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای در تبلیغات تجاری، علوم خبری، شماره ۲۹، صص ۱۳۷-۱۵۵.
- کتابچی، محسن، مدیریت موفق، چاپ اول، تهران: نشر الف، ۱۳۸۳
- زمانی فریز هندی، منوچهر، «اخلاق کارگزاران اسلامی و تطبیق آن با اخلاق کارگزاران سیستم بانکی»، فصلنامه بانک صادرات ایران، شماره ۲۰، ۱۳۸۱، صص ۷۶-.
- تولایی، روح‌اله، «عوامل تأثیرگذار بر رفتار اخلاقی کارکنان در سازمان»، ماهنامه توسعه انسانی پلیس، شماره ۲۵، ۲۰۱۰، صص ۸-.
- رحمان‌سرشت، حسین و رفیعی محمود و کوشا مرتضی، «مسئولیت اجتماعی؛ اخلاقیات فرا سازمانی»، ماهنامه تدبیر، شماره ۲۰۴، سال نوزدهم، ۲۰۰۹، قابل دسترس در پایگاه مقالات علمی مدیریت، صص ۴-.
- واثقی، قاسم، درسهایی از اخلاق مدیریت، چاپ دوم، تهران: شرکت چاپ و نشر بین‌المللی وابسته به موسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۴.